

چکیده

در این رساله به حل عددی معادله انتگرال – دیفرانسیل ولترای سهموی با دامنه بی‌نهایت می‌پردازیم. بدین منظور با توجه به دو شرط فرضی زیر

$$\Gamma_0 = \{(0, t) : 0 \leq t \leq T\}, \quad \Gamma_1 = \{(d, t) : 0 \leq t \leq T\}$$

دامنه فاصله‌ای بی‌نهایت را به سه زیر دامنه‌ی زیر تقسیم می‌کنیم:

$$Q_d = \{(x, t) : d < x < +\infty, 0 \leq t \leq T\},$$

$$Q_0 = \{(x, t) : -\infty < x < 0, 0 \leq t \leq T\},$$

$$Q = \{(x, t) : 0 \leq x \leq d, 0 \leq t \leq T\},$$

سپس با محدود کردن مسأله بر روی دو زیر دامنه‌ی Q_d و Q_0 و استفاده از تبدیلات لاپلاس، دو شرط مرزی بدست می‌آوریم و در انتها با محدود کردن مسأله اصلی بر روی دامنه‌ی Q و با در نظر گرفتن دو شرط مرزی، با استفاده از روش تفاضلات مرکزی به حل مسأله می‌پردازیم.

کلمات کلیدی: معادله انتگرال – دیفرانسیل ولترای سهموی، دامنه‌ی فاصله‌ای بی‌نهایت، شرایط مرزی فرضی.

فهرست مندرجات

vi	مقدمه
۱	۱ پیش نیازها
۱۱	۲ معادلات انتگرال
۱۱	۱.۲ دسته بندی معادلات انتگرال
۱۶	۲.۲ هسته‌ی L^2
۱۸	۳.۲ انواع هسته
۲۰	۴.۲ تعاریف و قضایای اولیه مربوط به وجود جواب معادلات انتگرال
۲۱	۵.۲ هسته حلال
۲۵	۳ معادلات دیفرانسیل با مشتقات جزئی
۲۵	۱.۳ مفاهیم بنیادی از معادلات دیفرانسیل با مشتقات جزئی

۲۹	.....	معادلات با مشتقات جزئی مرتبه‌ی دوم	۲.۳
۳۰	.....	انواع معادلات با مشتقات جزئی مرتبه‌ی دوم خطی	۳.۳
۳۰	.....	مسأله‌ی مقدار اولیه	۴.۳
۳۱	.....	مسأله‌ی مقدار کرانه‌ای	۵.۳
۳۱	.....	تبدیل برخی معادلات سهموی به معادله گرما استاندارد	۶.۳
۳۳	.....	جریان گرما در یک نیمه نامتناهی سه بعدی	۷.۳
۳۸	.....	حل عددی معادله انتگرال-دیفرانسیل ولترای سهموی با دامنه‌ی فاصله‌ای بی‌نهایت	۴
۳۹	.....	اعمال شرایط کرانه‌ای فرضی بر مسأله‌ی اصلی	۱.۴
۴۲	.....	ساده کردن مسأله‌ی اصلی	۲.۴
۴۳	.....	هسته کرانه‌ای $H(t)$	۳.۴
۵۲	.....	رابطه‌ی مسأله‌ی اصلی با مسأله‌ی PDE سهموی	۴.۴
۵۴	.....	حل عددی چند مثال	۵.۴
۶۱	.....	نتیجه‌گیری	۵

۶۶

A واژه نامه‌ی فارسی به انگلیسی

۶۹

B واژه نامه‌ی انگلیسی به فارسی

۷۲

چکیده‌ی انگلیسی

مقدمه

معادلات انتگرال – دیفرانسیل ابتدا در اوایل سال ۱۹۰۰ توسط ولتر^۱ معرفی شد [۱]. ولترا در حال بررسی پدیده‌ی رشد و تأثیر وراثت بود که با این معادلات مواجه شد و نام مذکور را برای آنها انتخاب کرد. این معادلات در بسیاری از علوم مانند انتقال گرما و پدیده‌ی انتشار و پخش نوترون و نظایر آن ظاهر می‌شوند. تعدادی از پدیده‌ها در فیزیک (مسأله‌ی انفجار، انتقال گرما، کریستالها، سیالات) و در بیولوژی (رقابت بین گونه‌ها)، در هوافضا (فضای ماورا)، سیستمهای دینامیکی و در شاخه‌های مهندسی در قالب این نوع معادلات انتگرال – دیفرانسیل ظاهر می‌شوند.

سالهای اخیر برای حل معادلات انتگرال – دیفرانسیل از طرف محققین تلاشهایی صورت گرفته است. آنچنان که یانیک^۲ و فیروزز^۳ با استفاده از روش تفاضلات متناهی [۲] و چن^۴ و شیه^۵ با روش تفاضلات متناهی [۳] و نظایر آن به حل اینگونه معادلات پرداختند. می‌توان گفت به دست آوردن جواب‌های دقیقتر برای این معادلات در حالتها و شرایط متفاوت با توجه به کاربردی بودن آن ضروری بنظر می‌رسد.

معادلات انتگرال – دیفرانسیل دارای حالت‌های متفاوتی است. از جمله معادله انتگرال – دیفرانسیل جزئی به فرمت زیر که دارای کاربردهای بسیاری است [۴]:

Volterra^۱
Yanik^۲
Fairweather^۳
Chen^۴
Shih^۵

$$\frac{\partial u}{\partial t} + \int_0^t k(x, t-s)u(x, s)ds = \Delta u + f(x, t); \quad x \in A, t \in [0, T].$$

برای حل این گونه از مسائل می توان از روش مرزهای ساختگی یا فرضی استفاده کنیم . این روش برای حل عددی معادله دیفرانسیل جزئی سهموی روی دامنه‌ی فاصله‌ای بی نهایت نیز به کار می رود [۷-۵].

محور کار در این رساله حل عددی یک معادله انتگرال - دیفرانسیل ولترای سهموی با دامنه‌ی فاصله‌ای بی نهایت می باشد.

در فصل اول این رساله به صورت کاملاً مختصر به بیان تعاریف و قضایایی از آنالیز حقیقی که در فصلهای آینده لازم می باشد می پردازیم . در فصل دوم معادلات انتگرال را معرفی می کنیم و به معرفی انواع هسته‌ی معادلات انتگرال می پردازیم . در ادامه‌ی فصل قضایایی از وجود جواب برای این دسته از معادلات را بیان می کنیم . در فصل سوم مفاهیمی از معادله دیفرانسیل با مشتقات جزئی را بیان کرده و به ذکر انواع معادلات با مشتقات جزئی می پردازیم . در ادامه‌ی بحث به بررسی استاندارد کردن یک معادله‌ی سهموی روی می آوریم . سپس نحوه‌ی بدست آوردن شرایط مرزی برای یک معادله دیفرانسیل سهموی با دامنه‌ی بی نهایت را بیان کرده و وجود جواب یکتا برای مسأله را مورد بررسی قرار می دهیم .

در فصل چهارم شرایط مرزی برای یک معادله انتگرال - دیفرانسیل ولترای سهموی با دامنه‌ی بی نهایت را بدست می آوریم . در همان فصل ارتباط یک معادله انتگرال - دیفرانسیل ولترای سهموی را با یک معادله دیفرانسیل جزئی سهموی مورد بررسی قرار می دهیم . در انتهای همان فصل چند مثال عددی را مطرح کرده و روش توصیف شده را مورد ارزیابی قرار می دهیم .

فصل ۱

پیش نیازها

در این فصل به تعاریف و قضایایی از آنالیز حقیقی که در فصول بعد مورد نیاز می باشد، می پردازیم [۸].

تعریف ۱.۰.۱ مجموعه X از عناصرها روی مجموعه اعداد حقیقی یک فضای برداری (فضای خطی حقیقی یا فضای برداری خطی) روی $\mathbb{R}$ گویند هرگاه تابع $(+): X \times X \rightarrow X$ و تابع $(\times): \mathbb{R} \times X \rightarrow X$ وجود داشته باشند که در شروط زیر صدق کنند:

(الف) به ازای هر $x, y \in X$ داریم: $x + y = y + x$.

(ب) به ازای هر $x, y, z \in X$ داریم: $(x + y) + z = x + (y + z)$.

(ج) به ازای هر $x \in X$ ، $\circ \in X$ وجود دارد بطوریکه: $x + \circ = \circ + x = x$.

(د) به ازای هر $x \in X$ ، $u \in X$ وجود دارد بطوریکه: $x + u = u + x = \circ$.

(ه) به ازای هر $x, y \in X$ و به ازای هر $\lambda \in \mathbb{R}$ داریم: $\lambda(x + y) = \lambda x + \lambda y$.

(و) به ازای هر $x \in X$ و به ازای هر $\lambda, \mu \in \mathbb{R}$ داریم: $(\lambda + \mu)x = \lambda x + \mu x$.

(خ) به ازای هر $x \in X$ و به ازای هر $\lambda, \mu \in \mathbb{R}$ داریم: $(\lambda\mu)x = \lambda(\mu x)$.

(ح) به ازای هر $x \in X$ داریم: $\circ x = \circ$ ، $1x = x1 = x$.

عنصر $\circ$ معرفی شده در بند سوم منحصر به فرد بوده و صفر می‌نامیم. عنصر u را قرینه x گوئیم و با $-x$ نشان می‌دهیم.

تعریف ۲.۰.۱. فضای متریک (ρ, X) عبارت است از یک مجموعه ناتهی X از عنصرها و یک تابع حقیقی ρ که روی $X \times X$ تعریف شده، به گونه‌ای که برای هر $x, y, z \in X$ داشته باشیم:

$$\text{الف) } \rho(x, y) \geq 0.$$

$$\text{ب) } x = y \Leftrightarrow \rho(x, y) = 0.$$

$$\text{ج) } \rho(x, y) = \rho(y, x).$$

$$\text{د) } \rho(x, y) \leq \rho(x, z) + \rho(z, y).$$

تابع ρ را متریک گوئیم.

یک مثال بدیهی از فضاهاى متریک مجموعه $\mathbb{R}$ با $\rho(x, y) = |x - y|$ است. مثال دیگر فضاهاى اقلیدسی n بعدی $\mathbb{R}^n$ است که نقطه‌های آن n -گانه‌های $x = (x_1, x_2, \dots, x_n)$ از عددهای حقیقی هستند به قسمی که داریم:

$$\rho(x, y) = \sqrt{(x_1 - y_1)^2 + (x_2 - y_2)^2 + \dots + (x_n - y_n)^2}.$$

تعریف ۳.۰.۱. یک تابع حقیقی نامنفی $\|\cdot\|$ که روی فضای برداری X تعریف گردد، نرم نامیده می‌شود هرگاه:

$$\text{الف) به ازای هر } x \in X \text{ داریم: } \|x\| = 0 \Leftrightarrow x = 0.$$

$$\text{ب) به ازای هر } x, y \in X \text{ داریم: } \|x + y\| \leq \|x\| + \|y\|.$$

$$\text{ج) به ازای هر } x \in X \text{ و به ازای هر } \alpha \in \mathbb{R} \text{ داریم: } \|\alpha x\| = |\alpha| \|x\|.$$

از مثالهای دیگر فضاهاى متریک ، فضاى خطى نرمدار با متریک $\rho(x, y) = \|x - y\|$ می باشد که به ρ متر تولید شده توسط نرم گوئیم.

تعریف ۴.۰.۱ فضاى خطى (مختلط) X را یک فضاى ضرب داخلى گوئیم هرگاه یک تابع مختلط (حقیقی) روی $X \times X$ وجود داشته باشد به طوریکه برای هر $\alpha \in \mathbb{C}$ داشته باشیم:

$$\text{الف) } \langle x + y, z \rangle = \langle x, z \rangle + \langle y, z \rangle .$$

$$\text{ب) } \langle x, y \rangle = \overline{\langle y, x \rangle} .$$

$$\text{ب) } \langle \alpha x, y \rangle = \alpha \langle x, y \rangle .$$

$$\text{ج) } \langle x, x \rangle \geq 0 .$$

$$\text{د) } \langle x, x \rangle = 0 \Leftrightarrow x = 0 .$$

$\langle x, y \rangle$ ضرب داخلى x, y نامیده می شود. با این تعریف می یابیم $\|x\| = \sqrt{\langle x, x \rangle}$.

تعریف ۵.۰.۱ فرض کنید X یک فضاى ضرب داخلى و $x, y \in X$ دو عضو متمایز باشند، x را بر y عمود گوئیم هرگاه:

$$\langle x, y \rangle = 0 ,$$

و آن را با نماد $x \perp y$ نمایش می دهیم.
اگر به ازای هر $x, y \in A$ داشته باشیم:

$$\langle x, y \rangle = \begin{cases} 0 & ; & x \neq y, \\ \alpha > 0 & ; & x = y. \end{cases}$$

آنگاه $A \subseteq X$ را متعامد گوئیم.

اگر برای هر $x \in A$ داشته باشیم $\|x\| = 1$ ، مجموعه A را متعامد یکه گویند.

قضیه ۱.۰.۱ فرض کنیم X یک فضای ضرب داخلی باشد آنگاه به ازای هر $x, y \in X$ داریم:

$$|\langle x, y \rangle| \leq \|x\| \|y\| \quad \text{الف) (نامساوی کوشی-شوارتز)}^1$$

$$\|x + y\| \leq \|x\| + \|y\| \quad \text{ب) (نامساوی مثلث)}$$

$$\|x + y\|^2 + \|x - y\|^2 = 2\|x\|^2 + 2\|y\|^2 \quad \text{ج) (تساوی متساوی الاضلاع)}$$

تعریف ۶.۰.۱ دنباله $\{u_n\}$ را در فضای خطی نرم‌دار به عنصر u از این فضا همگرا گوئیم هرگاه:

$$\forall \varepsilon > 0, \exists n_0 \in \mathbb{N}, \forall n > n_0; \|u_n - u\| < \varepsilon.$$

در صورت همگرایی u_n به u می‌نویسیم:

$$\lim_{n \rightarrow +\infty} u_n = u.$$

تعریف ۷.۰.۱ فضای نرم‌دار X را یک فضای باناخ^۲ گوئیم هرگاه نسبت به متریک تولید شده به وسیله نرم فضایی کامل باشد.

تعریف ۸.۰.۱ فضای متشکل از توابع اندازه پذیر f تعریف شده روی بازه $[a, b]$ بقسمی که

$$\int_a^b |f(t)| dt < +\infty,$$

---

^۱ kushi - showartz
^۲ Banach

برای $1 \leq P < \infty$ را با نماد L^P یا $L^P([a, b])$ نشان می دهیم و برای هر $f \in L^P([a, b])$ قرار می دهیم:

$$\|f\|_P = \left(\int_a^b |f(t)|^P dt \right)^{\frac{1}{P}}.$$

نگاشت فوق یک نرم روی L^P است و L^P یک فضای باناخ است. (ریتز-فیشر)^۲

تعریف ۹.۰.۱ اگر $k(x, y)$ تابعی در $L^2(a, b) \times (a, b)$ باشد آنگاه تابع

$$\|k\|_2 = \left(\int_a^b \int_a^b |k(x, y)|^2 dx dy \right)^{\frac{1}{2}},$$

یک نرم است.

تعریف ۱۰.۰.۱ فرض کنیم A یک مجموعه و $f: A \rightarrow \mathbb{R}$ تعریف شده باشد آنگاه f دارای محمل فشرده است هرگاه:

$$B = \text{supp}\{f(x)\} = \overline{\{x : f(x) \neq 0, x \in A\}},$$

که در آن مجموعه B یک مجموعه f فشرده است.

تعریف ۱۱.۰.۱ سری $\sum_{i=1}^{+\infty} u_i$ در یک فضای خطی نرمدار دارای مجموع s گفته می شود هرگاه s متعلق به این فضا بوده و دنباله u_i مجموعهای جزئی آن نیز به s همگرا باشد در این صورت می نویسیم:

$$s = \sum_{i=1}^{+\infty} u_i.$$

سری $\sum_{i=1}^{+\infty} u_i$ را همگرای مطلق گوئیم هرگاه: $\sum_{i=1}^{+\infty} \|u_i\| < \infty$.

Ritz - Fisher^۲

لم ۱.۰.۱ اگر $\lambda_n \rightarrow \lambda$ و $u_n \rightarrow u$ آنگاه $\lambda_n u_n \rightarrow \lambda u$.

لم ۲.۰.۱ اگر $\lambda_n \rightarrow \lambda$ و $u_n \rightarrow u$ آنگاه $\lambda_n + u_n \rightarrow \lambda + u$.

لم ۳.۰.۱ اگر $\lambda_n \rightarrow \lambda$ و $u_n \rightarrow u$ آنگاه $(u_n, \lambda_n) \rightarrow (u, \lambda)$.

لم ۴.۰.۱ اگر $u_n \rightarrow u$ آنگاه $\|u_n\| \rightarrow \|u\|$.

تعریف ۱۲.۰.۱ دنباله توابع $\{u_n\}$ در L^2 را همگرایی یکنواخت نسبی به تابع u گوئیم و می نویسیم $u_n \rightarrow u$ هرگاه تابع نامنفی $p(x) \in L^2$ موجود باشد به طوریکه:

$$\forall \varepsilon > 0 \quad \exists n_0 \in \mathbb{N}, \forall n, x (n \geq n_0) \Rightarrow |u_n(x) - u(x)| < \varepsilon p(x).$$

اگر دو طرف نامساوی فوق را به توان رسانده، انتگرال بگیریم داریم:

$$\int_a^b |u_n(x) - u(x)|^2 dx \leq \varepsilon^2 \int_a^b |p(x)|^2 dx,$$

بنابراین خواهیم داشت:

$$\|u_n(x) - u(x)\| \leq \varepsilon \|p\|.$$

نتیجه ۱.۱ همگرایی یکنواخت، همگرایی یکنواخت نسبی را نتیجه می‌دهد ولی عکس آن مصداق ندارد.

نتیجه ۲.۱ اگر دنباله‌ای، همگرایی یکنواخت نسبی داشته باشد آنگاه نقطه به نقطه همگراست.

تعریف ۱۳.۰.۱ دنباله‌ی توابع $\{u_n\}$ در L^2 را یک دنباله‌ی کوشی گوئیم هرگاه داشته باشیم:

$$\lim_{n,m \rightarrow +\infty} \|u_n(x) - u_m(x)\| = 0$$

قضیه ۲.۰.۱ فضای نرم‌دار خطی X کامل است اگر و تنها اگر هر سری همگرای مطلق در آن همگرا باشد.

تعریف ۱۴.۰.۱ فضای ضرب داخلی H را یک فضای هیلبرت^۴ گوئیم هرگاه H نسبت به نرم تولید شده توسط ضرب داخلی یک فضای باناخ باشد.

مثال ۱.۱ فضای L^2 با ضرب داخلی $\langle u, v \rangle = \int_a^b \overline{v(t)}u(t)dt$ یک فضای هیلبرت است.

قضیه ۳.۰.۱ اگر A یک زیر مجموعه متعامد یکه از فضای هیلبرت H باشد آنگاه سری فوریه^۵ $\sum_{x \in A} \langle y, x \rangle x$ مستقل از ترتیب جملات همگراست.

تعریف ۱۵.۰.۱ اگر X فضای ضرب داخلی و A زیر مجموعه‌ای از X باشد آنگاه A را کامل گوئیم هرگاه:

$$A^\perp = \{y \in X \mid \langle x, y \rangle = 0, \forall x \in A\} = \{0\}$$

تعریف ۱۶.۰.۱ اگر X یک فضای ضرب داخلی و A یک زیر مجموعه متعامد یکه از X باشد آنگاه A را یک پایه متعامد یکه برای X گوئیم هرگاه به ازای هر $y \in X$ داشته باشیم:

$$y \doteq \sum_{x \in A} \langle y, x \rangle x$$

که در آن $\doteq$ به مفهوم تقریباً همه جا می باشد.

قضیه ۴.۰.۱ اگر A یک زیر مجموعه متعامد یکه از فضای هیلبرت H باشد آنگاه شرایط زیر معادل هستند:

$$(۱) \text{ (اتحاد پارسوال)}^۶ \text{ برای هر } y \in H \text{ } \|y\|^2 = \sum_{x \in A} \|\langle y, x \rangle\|^2.$$

(۲) A کامل است.

(۳) A یک پایه متعامد یکه است.

---

^۵ Fourier
^۶ Parseval

با توجه به این قضیه اگر A یک زیر مجموعه متعامد یکه‌ی کامل از فضای هیلبرت H باشد آنگاه هر عنصر $y \in H$ را می‌توان به صورت سری فوریه‌ی $\sum_{x \in A} \langle y, x \rangle x$ بسط داد که سری فوریه‌ی مذکور به y همگراست.

تعریف ۱۷.۰.۱ یک دنباله‌ی توابع $\{u_n\}$ در L^2 متعامداند هرگاه:

$$\langle u_i, u_j \rangle = \begin{cases} 0 & ; \quad i \neq j, \\ \alpha_j > 0 & ; \quad i = j. \end{cases}$$

بعلاوه اگر برای هر i ، $\|u_i\| = 1$ آنگاه دنباله‌ی $\{u_n\}$ را متعامد نرمال گوئیم.

قبلاً در فضای L^2 ضرب داخلی را تعریف کردیم. حال ضرب داخلی وزندار را به صورت زیر تعریف می‌کنیم:

$$\langle u_1, u_2 \rangle = \int_a^b w u_1 \overline{u_2},$$

که در آن w تابع وزن نام دارد.

لم ۵.۰.۱ اگر $\{u_n\}$ یک سیستم متعامد نرمال از توابع L^2 باشند آنگاه این سیستم متعامد مستقل خطی است.

قضیه ۵.۰.۱ اگر $\{u_i\}_{i=1}^n$ یک دنباله‌ی متعامد در L^2 باشد آنگاه:

$$\forall u \in L^2, \sum_{i=1}^n |\langle u, u_i \rangle|^2 \leq \|u\|^2.$$

نامساوی فوق نامساوی بسل^۷ نام دارد.

قضیه ۶.۰.۱ اگر $\{u_i\}$ یک دنباله متعامد (متناهی یا نامتناهی) در L^2 باشد و $u \in L^2$ آنگاه:

$$(۱) \{u_i | \langle u, u_i \rangle \neq 0\} \text{ شمارش پذیر است.}$$

$$(۲) \sum_i |\langle u, u_i \rangle|^2 \leq \|u\|^2 \text{ (نامساوی بسل)}$$

مجموع سمت چپ در قسمت دوم قضیه بالا یک مجموع شمارش پذیر است.

تعریف ۱۸.۰.۱ هرگاه $\{u_n\}$ یک سیستم متعامد نرمال از توابع در L^2 باشد و $u \in L^2$ باشد آنگاه به سری $\sum_{i=1}^{\infty} \langle u, u_i \rangle u_i$ سری فوریه‌ی u گوئیم.

تعریف ۱۹.۰.۱ دستگاه متعامد نرمال $\{u_i\}$ را یک دستگاه متعامد نرمال کامل گوئیم هرگاه هیچ دستگاه متعامد نرمال وسیعتر از آن وجود نداشته باشد یعنی:

$$\exists u : \forall i : \langle u, u_i \rangle = 0 \Rightarrow u = 0.$$

فصل ۲

معادلات انتگرال

در این فصل به معرفی معادلات انتگرال می‌پردازیم. سپس آنها را دسته‌بندی کرده و در آخر به معرفی انواع هسته می‌پردازیم [۹-۱۰].

تعریف ۲.۰.۰.۲ معادله‌ای که در آن تابع مجهول زیر علامت انتگرال است را معادله انتگرال می‌نامیم که به شکل زیر می‌باشد:

$$f(x) = \lambda \int_D k(x, y, f(y)) dy + g(x).$$

در این معادله λ یک پارامتر مخالف صفر است. در حالت کلی $\lambda \in \mathbb{C}$ و $k(x, y)$ را هسته معادله انتگرال و $g(x)$ را تابع سمت راست گویند. تابع f نیز مجهول است.

۱.۲ دسته بندی معادلات انتگرال

با توجه به گستردگی معادلات انتگرال و کاربردهای وسیع آن تقسیم‌بندی این معادلات ضرورت پیدا می‌کند.

دسته بندی این معادلات بر حسب منفرد بودن یا نبودن هسته و تابع مجهول زیر علامت انتگرال و حد متغیر مورد نظر در انتگرال‌گیری و وجود یا عدم وجود تابع مجهول خارج علامت انتگرال‌گیری انجام می‌گیرد.

معادلات را به دو نوع عمده تقسیم می‌کنیم:

نوع اول: معادلات انتگرال‌ای هستند که در آنها تابع مجهول زیر علامت انتگرال‌گیری به صورت خطی ظاهر می‌شود، که به آنها معادلات انتگرال خطی می‌گویند. شکل کلی آنها به صورت زیر است:

$$h(x)f(x) = g(x) + \lambda \int_D k(x, y)f(y)dy, \quad (1)$$

نوع دوم: معادلات انتگرال‌ای هستند که در آنها تابع مجهول زیر علامت انتگرال‌گیری به صورت غیرخطی ظاهر می‌شود، که به آنها معادلات انتگرال غیرخطی می‌گویند. شکل کلی آنها به صورت زیر است:

$$f(x) = g(x) + \lambda \int_D F(x, y, f(y))dy, \quad (2)$$

که در آن $F(x, y, f(y))$ نسبت به $f(y)$ تابعی غیرخطی است. به عنوان مثال معادله $\int_0^1 \sqrt{x} f^3(y)dy = f(x)$ غیرخطی است. معادله (۱) دارای حالات زیر می‌باشد:

(۱) معادلات انتگرال‌ای که در آنها دامنه انتگرال‌گیری ثابت است. این معادلات به معادلات انتگرال فردهلم مشهوراند و به دو نوع زیر تقسیم می‌شوند:

الف) معادله انتگرال فردهلم نوع اول:

اگر در معادله (۱)، $h(x) \equiv 0$ ، آنگاه معادله انتگرال فردهلم حاصل را نوع اول می‌نامند. پس داریم:

$$g(x) + \lambda \int_a^b k(x, y)f(y)dy = 0.$$

ب) معادله انتگرال فردهلم نوع دوم:

اگر در معادله (۱)، $h(x) \equiv 1$ ، آنگاه معادله انتگرال فردهلم حاصل را نوع دوم می‌نامند.

نامند. پس داریم:

$$g(x) + \lambda \int_a^b k(x, y) f(y) dy = f(x).$$

(۲) معادلات انتگرالی که در آنها دامنه انتگرال گیری متغیر است به معادلات انتگرال ولترا مشهوراند. معادلات انتگرال ولترای نوع اول و دوم مانند فردهلم تعریف می شود. با این تفاوت که به جای b از متغیر x استفاده می شود.

(۳) اگر در معادله فوق $g(x) \equiv 0$ معادله انتگرال را همگن (متجانس) می نامند.

(۴) معادلات انتگرال منفرد: منفرد بودن معادلات انتگرال فردهلم و ولترا دارای چند حالت استاندارد است.

الف) هرگاه بازه ی انتگرال گیری نامتناهی یا نیمه متناهی باشد:

$$u(x) = 2x + 6 \int_0^{\infty} \sin(x-t) u(t) dt.$$

ب) مشتق هسته ناپیوسته باشد. تابع هسته گرین^۱ جزء این دسته می باشد و به صورت زیر تعریف می شود:

$$k(x, y) = \begin{cases} y \frac{d-x}{d}; & 0 \leq y \leq x \leq d, \\ x \frac{d-y}{d}; & 0 \leq x \leq y \leq d. \end{cases}$$

ج) اگر هسته در یک نقطه یا در نقاط بیشتری از دامنه انتگرال گیری نامتناهی باشد. مانند:

$$x^2 = \int_0^x \frac{u(t)}{\sqrt{x-t}} dt.$$